

NHẬN DIỆN MỘT SỐ QUAN ĐIỂM SAI TRÁI VỀ NỀN KINH TẾ THỊ TRƯỜNG ĐỊNH HƯỚNG XÃ HỘI CHỦ NGHĨA Ở VIỆT NAM TRONG GIẢNG DẠY CÁC MÔN KHOA HỌC MÁC-LÊNIN HIỆN NAY

Đoàn Thị Tâm

Khoa Khoa học cơ bản, trường Đại học Hạ Long

Tóm tắt: Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa là mô hình kinh tế tổng quát trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta. Đó là kết quả của quá trình nghiên cứu lý luận, tổng kết thực tiễn, vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và tiếp thu có chọn lọc những mô hình phát triển kinh tế thị trường của các nước trên thế giới vào điều kiện cụ thể của Việt Nam. Hiện nay, các thế lực thù địch, phản động không ngừng chống phá, xuyên tạc về con đường đi lên chủ nghĩa xã hội, đường lối phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta. Vì vậy, nhận diện, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch về nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam là một nhiệm vụ có tính cấp thiết và quan trọng hiện nay.

Từ khóa: Đấu tranh phản bác, nhận diện, kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa.

IDENTIFYING MISCONCEPTIONS ABOUT THE SOCIALIST-ORIENTED MARKET ECONOMY IN VIETNAM IN THE TEACHING OF MARXIST-LENINIST SCIENCE SUBJECTS TODAY

Doan Thi Tam

Faculty of Basic Sciences, Ha Long University

Abstract: The socialist-oriented market economy is the overarching economic model during Viet Nam's transition to socialism. It is the result of theoretical research, practical summarization, and the creative application of Marxism-Leninism and Ho Chi Minh's thought, along with the selective adoption of global market economy models suited to Viet Nam's specific conditions. At present, hostile and reactionary forces continuously attempt to distort and undermine Viet Nam's path toward socialism and its strategy for developing a socialist-oriented market economy. Therefore, identifying and refuting false and hostile views on this economic model is an urgent and important task in today's educational context.

Keywords: refutation, identification, socialist-oriented market economy.

Nhận bài: 10/04/2025

Phản biện: 16/05/2025

Duyệt đăng: 20/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa là mô hình kinh tế đặc thù trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam. Hiện nay các thế lực thù địch có nhiều quan điểm sai trái, lệch lạc về vấn đề này cho rằng kinh tế thị trường và định hướng xã hội chủ nghĩa đối lập nhau về lợi ích, kinh tế thị trường là của chủ nghĩa tư bản,... Những luận điệu xuyên tạc về bản chất của mô hình kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam nhằm hướng tới mục đích làm chệch hướng xã hội chủ nghĩa trong phát triển kinh tế thị trường, phá hoại công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta. Do đó, cần nhận diện, kiên quyết đấu tranh, phản bác các quan điểm sai trái này trong giảng dạy các môn khoa học Mác - Lênin nhằm giúp sinh viên hiểu rõ và tin tưởng vào công cuộc đổi mới đất nước mà Đảng và nhân dân ta đã lựa chọn.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Quan điểm của Đảng về kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam

Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX của Đảng xác định mô hình kinh tế tổng quát ở nước ta : “phát triển nền kinh tế hàng hóa nhiều thành phần vận động theo cơ chế thị trường, có sự quản lý của Nhà nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa; đó chính là nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa” (1).

Đại hội X của Đảng làm sáng tỏ hơn về tính định hướng xã hội chủ nghĩa của nền kinh tế thị trường ở nước ta là: Thực hiện mục tiêu “dân giàu nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ văn minh; Giải phóng mạnh mẽ và không ngừng phát triển sức sản xuất, nâng cao đời sống nhân dân; đẩy mạnh xóa đói giảm nghèo, khuyến khích mọi người vươn lên làm giàu chính đáng, giúp đỡ người khác thoát nghèo và từng bước khá giả hơn” (2).

Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XI của Đảng làm rõ hơn bản chất của nền kinh tế thị trường ở Việt Nam: “Nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta là nền kinh tế hàng hóa

nhiều thành phần vận động theo cơ chế thị trường có sự quản lý của Nhà nước dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản. Đây là một hình thái kinh tế thị trường vừa tuân theo những quy luật của kinh tế thị trường, vừa dựa trên cơ sở và được dẫn dắt, chi phối bởi các nguyên tắc và bản chất của chủ nghĩa xã hội” (3).

Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII của Đảng đưa ra khái niệm về kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa: “Nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa Việt Nam là nền kinh tế vận hành đầy đủ, đồng bộ theo các quy luật của nền kinh tế thị trường, đồng thời bảo đảm định hướng xã hội chủ nghĩa phù hợp với từng giai đoạn phát triển của đất nước. Đó là nền kinh tế thị trường hiện đại và hội nhập quốc tế; có sự quản lý của nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, do Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo, nhằm mục tiêu “dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh” (4).

Đại hội XIII của Đảng khẳng định cụ thể hơn: “Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa là mô hình kinh tế tổng quát của nước ta trong thời kỳ quá độ đi lên chủ nghĩa xã hội. Đó là nền kinh tế thị trường hiện đại, hội nhập quốc tế, vận hành đầy đủ, đồng bộ theo các quy luật thị trường, có sự quản lý của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa do Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo; bảo đảm định hướng xã hội chủ nghĩa vì mục tiêu “dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh” phù hợp với từng giai đoạn phát triển của đất nước. Nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa Việt Nam có nhiều hình thức sở hữu, nhiều thành phần kinh tế, trong đó: kinh tế nhà nước giữ vai trò chủ đạo; kinh tế tập thể, kinh tế hợp tác không ngừng được củng cố, phát triển; kinh tế tư nhân là một động lực quan trọng; kinh tế có vốn đầu tư nước ngoài được khuyến khích phát triển phù hợp với chiến lược, quy hoạch và kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội” (5).

Như vậy, nhận thức về mô hình kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta được phát triển cả về lý luận và thực tiễn qua các kỳ Đại hội Đảng từ Đại hội IX đến XIII gồm một số nét cơ bản:

- Mô hình kinh tế tổng quát ở nước ta trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội là: Kinh tế thị

trường định hướng xã hội chủ nghĩa.

- Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa vừa mang đặc trưng chung của kinh tế thị trường là vận hành theo các quy luật thị trường vừa có điểm khác biệt là tính định hướng xã hội chủ nghĩa.

- Đặc điểm của nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam là có nhiều hình thức sở hữu, nhiều thành phần kinh tế, trong đó kinh tế nhà nước giữ vai trò chủ đạo nhằm đảm bảo tính định hướng xã hội chủ nghĩa.

- Mục tiêu xây dựng và phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta là: Giải phóng mạnh mẽ và không ngừng phát triển sức sản xuất, nâng cao đời sống nhân dân; đẩy mạnh xóa đói giảm nghèo, khuyến khích mọi người vươn lên làm giàu chính đáng, giúp đỡ người khác thoát nghèo và từng bước khá giả hơn.

2.2. Làm rõ một số vấn đề lý luận và thực tiễn về phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta để đấu tranh, phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trong giảng dạy các môn khoa học Mác – Lênin hiện nay.

Thứ nhất, luận điệu đồng nhất kinh tế thị trường với kinh tế thị trường tư bản chủ nghĩa, cho rằng phát triển kinh tế thị trường là đi theo con đường tư bản chủ nghĩa là luận điểm sai lầm.

Nguồn gốc và bản chất của kinh tế thị trường là kinh tế hàng hóa. Các phạm trù và quy luật của kinh tế hàng hóa cũng là các phạm trù, quy luật của kinh tế thị trường. Kinh tế hàng hóa có trước chủ nghĩa tư bản và phát triển ở trình độ cao hơn trong chủ nghĩa tư bản gọi là kinh tế thị trường.

Kinh tế thị trường tư bản chủ nghĩa thời kỳ đầu mới ra đời là kinh tế thị trường tự do cạnh tranh, chưa có hoặc rất ít sự can thiệp của nhà nước. Sự điều tiết của thị trường dẫn đến bên cạnh những mặt tích cực còn có nhiều hệ quả tiêu cực, đặc biệt là khủng hoảng kinh tế chu kỳ. Từ đó, đòi hỏi phải có sự quản lý của nhà nước để khắc phục những khuyết tật do điều tiết tự phát của cơ chế thị trường. Ngày nay, nền kinh tế thị trường hiện đại của các nước tư bản phát triển trên thế giới đều là nền kinh tế thị trường vừa có sự quản lý của nhà nước, vừa có sự điều tiết của cơ chế thị trường.

Từ đó thấy rằng kinh tế thị trường là sản phẩm của văn minh nhân loại, không phải là sản phẩm

“riêng có” của chủ nghĩa tư bản. Chủ nghĩa tư bản đã sử dụng kinh tế thị trường làm cơ sở cho sự tồn tại, vận động, phát triển của mình. Hiện nay có nhiều mô hình kinh tế thị trường trên thế giới, như kinh tế thị trường tự do ở Mỹ, kinh tế thị trường xã hội ở Đức, kinh tế thị trường nhà nước phúc lợi ở Thụy Điển, kinh tế thị trường phối hợp ở Nhật Bản,... Việt Nam đi lên chủ nghĩa xã hội từ một nước kinh tế chưa phát triển, bỏ qua chế độ tư bản chủ nghĩa nên việc phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa là rất cần thiết, nhằm giải phóng lực lượng sản xuất, khai thác mọi tiềm năng, sử dụng có hiệu quả mọi nguồn lực để phát triển, từng bước xây dựng cơ sở vật chất cho chủ nghĩa xã hội. Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa là mô hình kinh tế tổng quát trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam. Mô hình này là một kiểu tổ chức kinh tế vừa tuân theo những quy luật của kinh tế thị trường, vừa dựa trên cơ sở và được dẫn dắt, chi phối bởi các nguyên tắc và bản chất của chủ nghĩa xã hội.

Thứ hai, cần phê phán luận điểm cho rằng tính định hướng xã hội chủ nghĩa mâu thuẫn với nền kinh tế thị trường, đây là những yếu tố đối lập nhau.

Nền kinh tế thị trường là trình độ phát triển cao của kinh tế hàng hóa, nên nó phải vận hành theo các quy luật của kinh tế hàng hóa như quy luật giá trị, quy luật cạnh tranh, quy luật cung cầu,... Trong nền kinh tế thị trường các chủ thể kinh tế luôn cạnh tranh với nhau để giành giật các nguồn lực sản xuất, thị trường tiêu thụ sản phẩm. Cạnh tranh là động lực thúc đẩy các chủ thể kinh tế năng động, sáng tạo, hợp lý hóa tổ chức sản xuất; ứng dụng tiến bộ khoa học - công nghệ, tăng năng suất lao động; đổi mới, nâng cao chất lượng sản phẩm; tiết kiệm, giảm chi phí sản xuất, nâng cao hiệu quả sản xuất, kinh doanh; thúc đẩy kinh tế phát triển, đào thải các chủ thể kinh tế yếu kém. Tuy nhiên, cạnh tranh không lành mạnh gây ra những tiêu cực như làm hàng giả, trốn thuế, gây ô nhiễm môi trường, ăn cắp công nghệ... Vì vậy, trong nền kinh tế thị trường cần có sự quản lý của nhà nước nhằm tạo hành lang pháp luật cho cạnh tranh; bảo vệ, thúc đẩy cạnh tranh lành mạnh; ngăn ngừa, hạn chế độc quyền cản trở cạnh tranh và chống lại các hoạt động cạnh tranh không lành mạnh; điều

tiết và giải quyết các tác động tiêu cực của cơ chế thị trường.

Quy luật giá trị là quy luật cơ bản của kinh tế thị trường. Tác động tích cực của quy luật giá trị là thúc đẩy chủ thể kinh tế năng động, sáng tạo, không ngừng hợp lý hóa sản xuất, cải tiến quản lý, đổi mới công nghệ,... Tác động tiêu cực là tạo ra sự phân hóa giàu nghèo trong xã hội, làm cạn kiệt tài nguyên, gây ô nhiễm môi trường,... Trong nền kinh tế thị trường có sự quản lý của nhà nước, nhà nước đưa ra các quy định pháp luật, chính sách, chiến lược, quy hoạch, kế hoạch để phát huy mặt tích cực, đồng thời hạn chế, khắc phục những tác động tiêu cực của quy luật giá trị.

Sự điều tiết của quy luật cung - cầu được thể hiện thông qua sự vận động của giá cả hàng hóa trên thị trường do cung cầu tác động. Các chủ thể kinh tế dựa vào đó để chuyển hàng hóa từ nơi giá thấp đến nơi giá cao, thu hẹp hay mở rộng sản xuất của từng ngành tùy theo nhu cầu thị trường. Đó chính là sự tự điều tiết sản xuất và lưu thông hàng hóa của cơ chế thị trường, là mặt tích cực của quy luật cung - cầu. Bên cạnh đó thì quy luật cung - cầu cũng gây ra những tác động tiêu cực như sản xuất thừa, khủng hoảng kinh tế chu kỳ. Vì vậy, nền kinh tế thị trường có sự điều tiết của nhà nước nhằm khắc phục những hạn chế do sự tự điều tiết của cơ chế thị trường gây ra.

Các nền kinh tế thị trường hiện đại trên thế giới hiện nay đều có sự kết hợp giữa cơ chế thị trường và vai trò quản lý, điều tiết của nhà nước. Trong đó, nhà nước vừa tạo môi trường hoạt động cho các quy luật kinh tế thị trường; vừa hạn chế những tác động tiêu cực, tự phát do các quy luật kinh tế thị trường gây ra; đảm bảo các mục tiêu xã hội. Trong nền kinh tế thị trường tư bản chủ nghĩa thì vai trò của nhà nước là phục vụ cho thiểu số lợi ích của giai cấp tư sản, không phải vì lợi ích của đại đa số nhân dân lao động.

Ở Việt Nam, phát huy vai trò quản lý của Nhà nước trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa cũng tuân theo các quy luật thị trường đồng thời nhà nước quản lý, điều tiết nhằm phát huy mặt tích cực và hạn chế những tác động tiêu cực của cơ chế thị trường gây ra. Đồng thời, sự quản lý của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa do Đảng Công sản Việt Nam lãnh đạo nhằm

mục tiêu “Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”, đây cũng là mục đích cao nhất của nhân dân và toàn thể dân tộc. Đó chính là tính định hướng xã hội chủ nghĩa của nền kinh tế thị trường ở Việt Nam. Do đó, tính định hướng xã hội chủ nghĩa không mâu thuẫn với nền kinh tế thị trường. Quan điểm phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa vừa phù hợp với công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta vừa phù hợp với các quy luật phát triển của xã hội loài người.

III. KẾT LUẬN

Thực tiễn gần 40 năm đổi mới, phát triển nền

kinh tế Việt Nam đã đạt được những thành tựu to lớn, có ý nghĩa lịch sử. Điều đó đã khẳng định đường lối đổi mới của Đảng ta là đúng đắn, sáng tạo; khẳng định lựa chọn phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta là phù hợp với thực tiễn Việt Nam và xu thế phát triển của thế giới. Những thành tựu đạt được là minh chứng sinh động bác bỏ mọi luận điệu xuyên tạc, phủ nhận nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam hiện nay. Từ đó giúp sinh viên tin tưởng vào công cuộc xây dựng đất nước, phát triển kinh tế mà Đảng và nhân dân ta đã lựa chọn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- (1) Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, H.2001, tr.86
- (2) Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, H.2006, tr.77
- (3) Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, H.2011, tr.204-205
- (4) Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, H.2016, tr.102
- (5) Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, H.2021, t1, tr.128